

Numărul 34.

Oradea-mare 24 aug. (6 sept.) 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2 de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Blestemul.

— Tragedie. —

Trei acte în versuri.

Persoanele:

Roxanda.

Lia, fiica Roxandei.

Eracli, tatăl Liei.

Stroe, bătrân om al casei.

Ali, enicer.

Tudor, fiul Roxandei.

Jani, grec.

Anca, femeie pribeagă și nebună.

Acțiunea se petrece în primăvara anului 1821, când Ipsilanti, în capul eteriștilor măcelăria pe turcii aflați în țară. În Moldova, la țară.

ACTUL I.

Scena reprezintă antreul unei case boareșei de pe vremea de atunci. Toate au un aspect de bogăție și de ordine perfectă.

E spre seară.

Scena I.

LIA, în jeț coasă. STROE, în picioare.

Ei urmează o convorbire de mult începută.

STROE.

Azi furtună, — mâne moarte!
Cum să știi ce-duce anul,
Când nu știi ce-duce clipa!
Vai! nădejdea mea, stăpână,
Pere, — zi cu zi se curmă, —
Și nimic nu lasă 'n urmă.

LIA.

Ah! măhnit îți e cuvântul,
Trist și rupt din suflet...

STROE.

Uite
M'au albit cu totul anii,

Par' c'ăș fi murit de mult;
Sunt ca pomul ars de trăsnet,
Frânt în mijlocul furtunei!
Am trecut atâtea 'n viață,
Că n'am chip să ți le număr, —
Și cu cât me duc spre groapă,
Ved Moldova tot mai tristă,
Prinsă 'n lanțuri, de străini!
Chipul, vai! ți se 'ntristează,
Glasul meu prea mult oftează...
Am să tac de-acum 'nainte;
E păcat să mai întunec
Ochi așa frumoși și blânzi,
E păcat să cadă bruma,
Crinul alb să-l vestețească,
În mormânt să putrezească!

LIA.

Nu! vorbește, spune, spune,
Căci durerea oțelește...
Chiar acum, ai spus-o singur,
Nici nu șcim ce-duce ceasul!
Eri am ris! dar ce-î cu asta?
Astăzi, mâne pot să plâng.
Oh! ades s'ascunde plânsul
Chiar și 'n risul cel mai mare:
Spune lucruri cât de-amare,
Fierul roș din rană-l scoate,
Vreați să știu de tot și toate!

STROE.

Oare, buna mea stăpână
Are 'n inimă vre-o rană?

LIA.

Rană, eă! O fi pe pace
N'am voit să spun de rană;
M'am gândit atâtea numai,
C'o să plâng și eu odată,
Și că...

STROE.

Vai! să plângi!.. o! nu!..

LIA.

Cine 'n viața lui nu plânge;
Cari ochi nu varsă lacrimi?
Caut deci de pe acuma
Să 'nțeleg cum plânge omul!
Aide, nu mai sta pe gânduri,
Spune-mi tot ce știi de lume;
Cum e viața? cum e moartea?
Triste, negre amândouă?
Plânge însuș cerul noaptea
Când pământu-î ud de rouă?

STROE.

Eū să spun! Așă cuvinte
Gândul meū nici nu pătrunde!
Te-am ținut pe mână de mică,
Par că mi-ai fi fost copil; —
Toate gândurile tale
Le-am știut în totdeauna,
Până astăzi, nici o dată
N'ai vorbit așă...

LIA.

Ce-ai zice

De-aș grăi mereu de moarte?

STROE.

Moarte! vai! Cuvântul ăsta
Nu-î iertat să-l ai pe buze.

LIA.

Stroe, Stroe! tu ce-ai spune,
Dac' aș sta 'nainte-ți moartă?

STROE.

Moartă, nu! De groază pērul
Simt mai mult că mi s'albeșce.
Ochiul meū incremeneșce,
Nu vorbi de moarte!

LIA.

Stroe,

Mă-ar sta bine în mormēt?

STROE.

În mormēt! Priveșce 'n fața-mi,
Eū sūnt cel ce intră 'n groapă!
Uite... veđi tu slăbiciunea-mi?
E inelul de logodnă
Ce mi-a dat cu anii, moartea!
Tu să mori? o, nu, copilă,
Nu-î coseiug să se deschidă,
Ani așă frumoși și tineri,
Pentru veci în el să 'nchidă!

LIA, îi arată un vël alb la care brodase puțin mai 'nainte,
dar care acum atērnă pe genunchii ei.

Veđi?... lucrez la vëlul ăsta...
Ca un giulgiū să-l pui de-asupra,
Când voiū sta 'n coseiug întinsă!

STROE.

Ce?

LIA.

Voese frumos gătită
Să me duc d'aci la Domnul!
Nu! eū nu me tem de somnul
Ccel de veci, — de somnul morții...
Din a vieții vijelie,
Nici o grijă n'o să-mi vie,

Timp frumos saū reū de-o trece,
O să staū ca piatra rece!

STROE.

Doamne, Doamne! imi fac cruce,
Și me 'ntreb și nu 'nțeleg.
Să ai ani atât de tineri
Și să plângi! — Dar mi se pare
Că visez, saū sūnt nebun!
Nu! frumoasa mea stăpână,
Vrei să riđi, glumești desigur,
Riđi, da, riđi de bietul Stroe!
Cum voești să pot pricepe
Că, în toțul primăverei,
Dintr'o dată toată floarea
Să se scuture în vânt,
Că în crâng o s'amortească
Pentru veci privighitoarea!
Vai! să mori! dar mai degrabă
Creșce crinul sub zăpadă,
Pērul meū se face negru,
Tata 'nvie din mormēt...
Nu! nu poți grăi de moarte!
Cērul, viața când ți a dat,
Te-a 'nzestrat cu frumusețe
Că să riđi sub cer albastru, —
Ți-a dat ochi atât de galeși
Că să sorbi mândrețea firei,
Și cu ea să fii alături
Martora Dumnezeirei!
Ochii mei să nu te vadă,
Pe coseiugul teū să cadă
Bulgări negri de pământ;
Să vizezi, de pe acuma,
Somnul rece din mormēt!...
Nu! ar fi să pierd de-odată
Toate visurile mele,
Să nu cred că pentru oameni
Este 'n cer un Dumnezeū!
Ridicând cu ură pumnii
Aș urlă în vânt blesteme
Voind moartea-ți să răsbun, —
N'aș dormi mai mult o clipă
Și-aș muri pe drum nebun!

LIA, aparte.

Bietul Stroe!

STROE.

Ce durere

Fruntea astăzi ți-o cerneșce?

LIA.

Nu-î nimic! mă întristează
Umbra nopții când sosesce!
Uită tot ce-am spus... Va trece
Norul negru...

STROE.

Care nor?

LIA.

Șeiū și eū! De vrei, numeșce-l
Grija mea de viitor!...

Roxanda deschide una din uși, intră în scenă, se apropie voloasă de Lia.

(Va urmă.)

Ludovic Dauș.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

(Urmare).

Chiar de nu m'ar fi făcut atent tatăl Octaviei la pericolul ce amenință pe fiica sa, aș fi grăbit spre peristil, căci de aici se auzea sgomot mare. Mi se părură că aud plângând o femeie... Aceasta e Octavia — cugetați înspălmântat — și năvăliți ca orbit spre peristil.

„Nu me nșelasem. Eră cu adevărat Octavia, care plângea luptându-se cu desperare în contra mai multor Goți duri, cari se certați pentru ea.

„Ce puteam eu înse face în fața atâtor inimi! Moartea-mi fu scrisă pe frunte, când pașii în aceasta casă nenorocită. Dar dacă eră să mor, să-mi vând scump viața...

„Îmi rădicați spre lovire sabia smulsă din mâinile Gotului și... nu mai știu nimic ce s'a petrecut cu mine...

„Când m'am trezit eră noapte întunecată. Eram beat de cap, și slăbit peste măsură. Pe creștetul capului aveam o tăietură adâncă, care me durea de tot grozav.

„Cu încetul îmi adusei aminte de cele ce se întâmplară cu mine. Norocul m'a părținit de am scăpat sub scutul nopții din orașul ocupat de inimi și m'am tras la munți la frații mei de suferințe.

„Poate ar fi fost mai bine pentru mine de aș fi murit în acea noapte îngrozitoare, căci aș fi rămas cruțat de suferințe mai ardătoare cari mi le păstrase viitorul neîndurat.

„Sosii la frații mei, pe aceștia îi aflai în miserie de plâns, zecuiți, încărcăți de rane și despotați de mijloacele traiului obicinuit.

„Pe Octavia nu o aflai între cei scăpați. Eră mai mult decât verosimil, că a perit de armele Goților.

„Luți Aelius îi povestii scena oribilă, petrecută în casa lui părințească. Eram ambii cei mai nefericiți oameni... și am plâns îndelungat cu lacrimi amare.

„Dar totuș nefericirea lui Aelius eră mai mare, căci el afară de părinți și soră, perduse și pe Lucila. Bituvantis și fiica sa dispărură fără urmă.

„Peste câteva zile înse, în noaptea întunecoasă, ce învălură în întunecime măhnita inimă iubitoare a lui Aelius, străbătută o rază lucitoare de bucurie neașteptată.

„Octavia veni la noi în munți.

„Nu esista cuvânt potrivit cu care aș putea exprima bucuria amețitoare de care fui cuprins, când o revădui. Mi se părea că îndurarea cerului a făcut o minune pentru mine, redând viața ființei iubite, pe care mi-o închipuisem încărcată de rane ucigătoare, sleită de ghețoasa răceală a morții.

„Dar peste câteva ore plătiți foarte scump scurtele clipe de fericire.

„Octavia nu venise singură.

„Insoțitorul ei eră un Got tiner, pe care Octavia îl prezentă fratelui său ca pe mântuitorul vieții sale.

„Din cerul fericirii cădui în iadul desperării... Nu se cerea agerimea ochilor scrutători de amoresat respins, cum eram eu, să priceapă din privirea călduroasă a Octaviei ce rătăciă din când în când

spre Gotul june, că acesta nu eră indiferent pentru ea.

„Bănuiala mea nu eră fără temeii. Relațiunea dintre Withimir — acesta eră numele junelui — deveniă din zi în zi tot mai strinsă, tot mai cordială, tot mai călduroasă.

„Withimir începă a se interesă de religiunea creștinilor și peste câteva săptămâni se boteză.

Samanarich care ascultase până acum pe Verus fără de a-l intrerumpe, își perdă răbdarea și întrebă:

— Withimir și-a părăsit religia străbună de dragul unei femei ce eră în mâinile sale? Acest lucru nu poate fi adevărat.

— E adevărat; pentru adevărul cuvintelor mele răspund la tot momentul cu viața.

„Samanarich elăti din cap nemulțumit și zise:

— Continuă!

„Nu știu din convingere și-a lăpădat Withimir religia, sau de aceea că Octavia n'a voit să-și împreune viața cu un păgân, destul că Withimir de present e creștin și bărbat al Octaviei.

„Din ziua cununiei lui Withimir cu Octavia, sufletul meu chinuit nu mai avuse liniște. Dacă m'ar fi ajuns aceasta nefericire în timpul când eram om avut, aș fi suportat-o poate cu mai multă bărbăție, m'aș fi mutat în alt oraș și mi-aș fi dat toată silința să trag vëlul uitării peste ea. Ce puteam înse face între împregiurările sinistre, în cari ajunsei? Unde să merg cu inima-mi străpunsă de pumnalul durerii?...

„În nenorocirea comună ce se năpăstui pe capetele locuitorilor din Apulum, eram avisați reciproc la ajutorul altuia. Cu puteri unite ne edificarăm colibi miserabile; mânam vitele ce le puturăm mântui la pășune, căutam locuri mai aședate încăldite de razele soarelui, ne implântam sapele în țelina neatinșă nici odată de fer, și animați de speranța unui viitor mai bun, sēmănarăm o parte din bucatele ce le aduseră cu ei cei mai înțelepți dintre noi.

„Withimir lucră mai mult decât ori care dintre noi. Prin alipirea ce o arată cătră nevasta sa între împregiurările sărăciei, își câștigă cu încetul stima și iubirea tuturor. Peste câteva luni el, care la început a fost primit cu neîncredere și rezervă rece, eră iubit de toți. În giurul lui se formă un nimb de admirare, când pe urmă înțeleseră ce poziție strălucită a părăsit el de dragul Octaviei, cu toate că aceea fusese în mâinile lui, și după dreptul celor învingători, ar fi putut face cu ea ori ce ar fi voit.

„Dar el a preferit fericirea isvorită din înclinarea spontană a ființei adorate, sărutărilor stoarse prin siluire.

„De n'ar fi adus Withimir pe Octavia în munți, eu n'aș fi fost necesitat a face pasul uriclos, și aș fi luat asupra mea durerea chinuitoare, că am sdorbit fericirea ființei, pe care atât de mult o iubisem.

„De ce a și venit Withimir la miseria noastră? ... Și aceasta o înțelesei mai târziu, când auđii că a avut mireasă din sinul poporului său.

„În ziua, în care imi ajunse la cunoștință aceasta împregiurare, se deșteptă în mine un plan cutezător, care-mi trezi din nou speranța adormită.

„Cunoșceam datina Goților, cari nu suferă, ca bărbatul să se facă infidel cătră nevastă-sa. Pe aceasta datină mi se basă tot planul și speranța.

„Ceea ce la început nu se deșteptase încă în sufletul meu, pofta de răsbunare asupra răpitorului

dragostei Octaviei se trezi și-s pretinse drepturile sale.

„Un dor nebun de crudelă răsbunare îmi stăpâniă toate cugetele. Withimir trebuia să peară ca să-mi recapăt liniștea.

„De aș fi ascultat de primele imboldiri ce mi le șoptiă dorul de resbunare, m'aș fi făcut chiar și ucigaș. Dar cumpenirea mai rece a lucrurilor me făcu mai prudent. Ce puteam eu așteptă de la Octavia, dacă va ști că eu am fost ucigașul bărbatului ei?...

„Devenit prada patimelor chinuitoare ale amurului desperat și a celui mai ardător dor de resbunare, la viața-mi proprie nici nu cugetam. Macar și aceea ar fi atârnat de un fir de păr, de aș fi comis acea crimă grozavă, pentru că dacă m'ar fi descoperit, n'aș fi trăit mai mult.

„Muncit de acestea cugete negre, ziua n'aveam odihnă, nopțile le petreceam treaz. Cugetele rele se furisă de regulă noaptea în creerii inferbintați de patimi grele, așa se întâmplă și cu mine.

„Iată deci, bărbate sfinte, la ce rezultat ajunseră blăstămatele mele frământări de cugete! Am venit la inimiile mei de moarte, jucându-me cu viața, ca să dau în mânilor voastre pedepsitoare un om, care a călcat în picioare datinele sfinte ale poporului său! Acest om e și inimicul meu cel mai mare. De voești, te poți folosi de ajutorul meu. Dacă vei pretinde, Withimir, peste puține zile, va fi în mânilor tale.

Verus termină.

Peptul său se ridică repede muncit grozav de amintirile dureroase și de pe fruntea sa curgeau și-roaie de sudori.

Ewartul bătrân se sculă mulțumit.

— Să lăsăm câteva zile aceasta afacere — zise el. — Cugetă-te bine cum ai putea readuce pe Withimir, dar să știi că vei muri cu cea mai grozavă moarte de i se va întâmplă ceva sau dacă m'ai sedus cu vorbe mincinoase. Acum de ocamdată vino cu mine!

Verus eși condus de ewart.

La o ușă inferecată se opriră.

Samarich deschise aceasta ușe și impinse pe Verus într'o odăe întunecoasă, îi zise:

— Fii liniștit! Nu îți se va întâmplă nici un reu. Mâne vom vorbi din nou.

Inchise apoi ușa și luă cheea la sine.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

Cugetări.

Fericirea trebuie să fi: intreruptă ca să fie simțită.

*

Stimeaza pe cel mai mic dintre inimiile tei ca pe un elefant, chiar dacă n'ar fi mai mare decât o furnică.

*

Mincinosul trebuie să aibă bună memorie.

*

Cel mai mic lucru dorit, iubit cu exces, pătează sufletul și-l desparte de suveranul bine.

*

Nu ne pierd în totdeauna greșelile, ei purtarea pe care o avem în urma lor.

Aristocrații pădurii.

*În gingașe lumini de vară,
Ce picură din cer senin,
Crâmpee din pădurea rară
Cu freamăt blând ca un suspin,
Pe coasta întinsă se răsfată
Chiămate la o nouă viață.*

*Mestecenii albi, nalți, la tulpină,
La 'nfățisare grațioși,
Apar în libera lumină
Mai frageți, mult mai mlădioși,
Mai scilpitori de tinerețe:
Pădurea îi are a ei nolete.*

*Frunzișul lor e voioșia
Întregului frunziș din giur;
Prin el străbate poesia
Adâncurilor de azur;
Cu densesii rid pădure, Fire,
În schimb etern de mulțămire.*

*E un poem de gingășie
Ivirea lor, gruparea lor,
Vădind acea tovărășie
De sufletesc avânt și dor,
Cu care aleșii au pornire
De a împlini a lor menire.*

*Și risul lor te 'nrîureșce:
Cu densesii, ridi și tu, voșos,
Îți place viața, te 'ndulceșce.
Te simți mai liber, mai vênjos.
E, între sufletu-ți și Fire,
Acelaș schimb de mulțămire.*

N. Radulescu-Niger.

Din viața Românilor macedonenii.

Băiat ori fată?

Băiat ori fată?

E o întrebare, care și-o puneau zilnic. Cu ea începeau și cu ea sfârșiau toate discuțiile lor Mitru și Zina, fericirii însurăței, fericirii pentru că părinții consimțiseră să asculte de glasul inimei lor, care bătea unul pentru altul și fericirii pentru că Dzeu se grăbise să binecuvinteze această unire. În adevăr, numai trei luni trecuse de la căsătorie, care va rămânea de pomană în sat, și deja la frumoasa Zină, o brunetă cu ochii visători, apăruseră simptomele sarcinei. Ascundea ea lucrul acesta de toată lumea, căci eră rușinoasă fata, dar lui Mitru să nu-i spună, asta nu o lăsă inima.

Și Mitru nu mai putea de bucurie. Se simțea fericit și mândru băiatul, că peste câteva luni va fi și el tată, că va strînge în brațe pe odorul dragostei lui cu Zina.

Și acum însurăței nu se gândiau decât la viitorul lor copil și numai despre el aduceau vorba.

— Ba că va fi blond ca mime, spunea ridând Mitru.

— Ba că va fi brun ca mă sa.

— Ba că va avea ochii așa, ba că nu-i va avea. Și se punea capăt discuției prin o păreche de sărutări sdravene.

Dar punctul principal, asupra căruia discuția devenia mai animată era ce va fi copilul: băiat ori fată?

— Băiat, de sigur, susținea Zina, pentru că știe că așa îi plăcea lui Mitru și pentru că mândria ei de viitoare mamă era măgulită. Știe ea bine că în toată familia bucuria era să fie mult mai mare, când primul născut ar fi băiat.

— Ba e fată, Zino. Și cum o să-ți fie ție rușine și cum o să-și ridă toate vecinele cu tine!

Bine înțeles, că din pricina aceasta ei până la ceartă n'ajungeau vr'o dată, zimbetul de pe buze și fericirea din inimă nu li se întunecă. Formați o păreche, cum nu găsești așa des, două ființe făcute una pentru alta, cari se contopiau, se identificați în toate.

— Să nu le fie de deochi, așa ziceau toți câți îi întâlneau unul alături de altul: el înalt, voinic, plin de sănătate și vioiciune; ea mai fragedă, mai plâpândă, dar sprintenă, cu părul ca penaa corbului, cu doi ochi, cari răniseră adânc pe bietul Mitru, când întâiu și-aruncară privirile asupra lui.

*

Dar pe cât de lungi erau zilele de vară, totuși ele treceau, una după alta fugiau într'una. În deosebire pentru cei fericiți ele durează cât o clipă. Încetaseră căldurile, veniseră ploii și ceață. Pădurea de fag, falnica pădure unde Mitru cu Zina, se duceau așa de des, ascundându-și fericirea de restul lumii, acuma îngălbenise și mereu cădeau frunze veștede. Pe jos era frig și umezeală.

Venise toamna, blăstêmata de toamnă, care intrerupe atâtea fericiri, care distruge atâtea planuri și visuri, toamna, care ia pe părinți de lângă copiii lor, pe bărbați de lângă neveste. Nu mai era de stat acasă. Unul după altul luați din nou drumul negrei străinătăți toți cei ce petrecuseră câțiva vreme fericiți la căminul lor.

Astăzi zece, mâne doue-zece, se duceau, într'una se duceau.

Și colo jos, departe de sat, unde își ia rămas bun de la cei ce pleacă, aușia zilnic:

— *Du-te oară bună.*

— *Să te torni ma curundu.*

Și vedeai mame bătrâne, gârbovite de ani și suferințe, abia sprijinindu-se pe cărja lor, îmbrățișându-și feciorii, pe cari nu știeau dacă îi vor mai revedea, vedeai copii plângând atârnați de gâtul tatălui lor, vedeai tinere soții, înăbușindu-și cu greu durerea, reținându-și lacrimile, ca să nu se facă de rușine.

Și câte lacrimi nu se varsă acolo jos, câte fericiri abia începute nu se rup pentru totdeauna, câți din cei cari se despart nu se mai revăd nici o dată!

Ziua acea trebuia să sosească și pentru Mitru. De acea el stătea tot pe gânduri. Iar Zina își perduse toată veselia ei. În toate diminețile o vedeai mai palidă, cu ochii roșii și umflați. Și când se uită la Mitru și știe că peste câteva zile va fi dus departe, dintr'o dată o năvăliau lacrimile. Și plângea, plângea într'una, biata fată.

— Nu-i abine ce faci tu, îi spunea Mitru. Par' că presimți vr'o nenorocire. Numai câteva luni stai și me întorc. Vreau să fiu și eu la botezul copilului.

Dar pas de pune durerei stavilă!

Ca să-i facă pe plac, adică ca să-și facă și pe plac, Mitru a amânat cu azi cu mâne plecarea lui. Ba că plouă mult, ba că e ceață multă, ba că în ziua aceasta nu se pornește la drum, tot găsea el câte un pretext să stea acasă.

Înse la urma urmelor tot a trebuit să sune ceasul despărțirii.

*

Tânji el în străinătate de dorul Zinei. Ce lungi, ce nesfârșite îi se păreau zilele! Și mereu socotia și mereu se gândia la timpul când se va reîntoarce, când va reînoda iarăș firul fericirii intrupte.

Și hotărâseră cu Zina așa: să vie când ea va fi aproape de naștere, cea ce cădea pe la Paști.

— Ferească Dzeu, zicea Zina, dar nu se știe dacă atunci scap cu zile. Vreau ca în momentele acelea să te simț lângă mine, pentru că așa nu vor fi grele durerile și totul se va sfârși cu bine.

Lungă și posomorită a fost iarna, dar a venit soarele primăvărat, a venit rëndunelele și cu dênsele bucuria în cele două inimă.

Serbătorile Paștilor nu mai erau departe.

De cu săptămâni înainte Mitru făcuse toate pregătirile, cumpăraseră el de toate ce trebuia pentru Zina și pentru copil. Iar Zina nu-și mai găsea astêmper.

În toate zilele acelea curăță, spală și directă prin casă, că harnică femeie o făcuse Dzeu.

Și Mitru a venit.

În noaptea Învierii un om trăgea de frâu un cal, iar alți doi mergeau alături, ținând și sprijinind pe cel de călare, care se elătină în toate părțile și se vâia de dureri. Picături dese de sânge înroșiau pământul pe unde treceau.

Cel de călare era Mitru. Un glonte dușman îl isbise pe drum drept în piept. Era o veche răsunare mișească.

— Să ajung cu zile numai până acasă, atâta a putut vorbi el.

Alături de odaia unde l-au așezat, o altă ființă se vâia de alte dureri. Era Zina, apucată de durerile nașcerii, Zina, care de sigur n'ar fi supraviețuit lor, dacă știe nenorocirea ce dăduse peste dênse.

Aușia Mitru și durerile Zinei îi sfășiau inima. Decât tot ele îi mai ținea restul de viață ce-i rămăsese.

Un singur gând îl mai munciă acuma; să-și vadă copilul, să-și sărute odorul și pe urmă putea să moară.

Iar din rana mare și adâncă sângele curgea într'una și prin el viața lui.

Un țipăt se aude: țipătul pruncului. De odată lui Mitru îi se deschid ochii mari, îi revin forțele, un suris de bucurie apare pe buzele sale.

— Ce e? băiat ori fată?

— Băiat, odorul meu, zise plângând nenorocita mamă, care se ducea mereu de la lehză la murind.

Și pe când de la toate bisericile din sat sunau solemn și triumfător clopotele, vestind creștinilor Învieria Domnului; pe când în tot satul se aușieau detunături de pușci și strigăte de bucurie: Mitru, depunând o sărutare pe obrajii noului-năcut, își dea sufletul senin și liniștit.

Salonic.

N. Bașaria.

SALON

ADUNAREA DIN SEBEȘUL-SĂSESC.

Succesul.

Îarăș un nou succes al culturii naționale. Îarăș o serbare care umple de bucurie toată suflarea românească.

Adunarea din Sebeșul-săsesc a Societății pentru crearea unui fond de teatru român a fost o strălucită manifestație a spiritului de progres intelectual.

S'a adunat lume foarte multă, s'a rostit discursuri valoroase, s'a citit lucrări cu miez și s'a făcut discuții interesante.

În deosebire accentuăm însemnătatea zilei prime, care a fost o adevărată festivitate literară, de un nivel înalt.

Părțile sociale ale serbărilor, în deosebire concertul și teatrul, precum și petrecerea cu dans, au atins culmea mulțumirii și a veseliei.

Și dacă vom mai adăuga că și rezultatul material s'a urcat la aceeași înălțime: putem să constatăm din capul locului că adunarea din Sebeșul-săsesc a reușit complet.

Și acum dăm cuvântul raportorilor noștri speciali.

Șirul festivităților aranjate a început joi (14/27 august) după mieznoapte la orele 4 și 1/2 cu

primirea la gară

a comitetului Societății și a oaspeților veniți cu aceea ocaziune.

Spre acest scop a eșit la gară tot comitetul aranjator și alții, domni și dame, în 15 trăsură.

Sosind trenul, între cei veniți remarcăm pe președintele Iosif Vulcan din Oradea mare, pe vicepreședintele Virgil Onițiu din Brașov ambii cu doamnele, pe secretarul dr. Iosif Blaga din Brașov, pe membrul comitetului Emanuil Ungurian din Timișoara; iar dintre cei veniți din depărtare mai mare vedem pe dnii: dr. Valeriu Branisce, dr. George Dobrin din Lugoj, dr. I. Radu cu doamna din Brad și dl dr. P. Barbu de la Caransebeș.

Intimpinați cu aclamații călduroase, protopresbiterul Sergiu Medean, în calitate de președinte al comitetului aranjator, salută comitetul Societății prin următoarele cuvinte:

Ilustre dle președinte!

Onorat comitet!

Onorați oaspeți!

Cu mare bucurie și dor nespuse am așteptat Români sebeșeni aceste zile de mare bucurie, zile de serbătoare. Da, zile de mare bucurie și de serbătoare sunt pentru noi zilele acestea, în care suntem fericiți să primim în mijlocul nostru distinsa Societate pentru crearea fondului de teatru român.

Este cunoscută însemnătatea teatrului său artei dramatice pentru dezvoltarea culturală a popoarelor;

cunoaștem și noi însemnătatea Societății noastre pentru teatru pentru dezvoltarea și cultura poporului nostru. De aceea ne bucurăm și suntem fericiți când ve primim în mijlocul nostru, că ni se dă prilegiul să contribuim și noi la dezvoltarea și întărirea acestei instituțiuni naționale românești.

Deja acum la întimpinare inse trebuie să recunoaștem, că nu vom putea satisface tuturor așteptărilor așa precum s'ar cuveni; de aceea ve rugăm să fiți cu indulgență față de neajunsele noastre, asigurându-ve totodată, că ve primim cu bucurie și iubire frățească și ne dăm toată silința, ca între marginile posibilității să ne împlinim datoria.

Ve zice deci în numele poporului din Sebeș și giur un bine ați venit și să trăiți la mulți ani!

La aceste, după încetarea aclamațiilor, președintele Iosif Vulcan răspunde astfel:

Reverendissime domnule!

Stimați domni și frați!

Nici odată n'am venit cu atâta bucurie la adunările generale ale Societății noastre, ca și la aceea care se va ține aici la dvoastre zilele viitoare.

Aceasta adunare, prin hotărârile ce are să ia — în urma propunerilor comitetului — va inaugura o eră nouă în activitatea Societății noastre.

Pân' acuma, timp de peste trei zeci de ani, stăruința noastră s'a manifestat întru adunarea fondului material; acum a sosit timpul ca să putem începe și întemeierea fondului intelectual, prin crearea de burse și premii literare.

Făcut și pasul acesta, credem a putea vesti cu mândrie neamului nostru, că am început să clădim în patria noastră instituțiunea teatrală română.

Bucuria cu care venim la dvoastre se mai mărește prin aceasta primire caldă cu care ne onorați.

Ve mulțumesc dimpreună cu colegii mei din comitet, precum și în numele oaspeților veniți cu noi, pentru cuvintele cordiale ce ne-ați adresat și la rëndul nostru strângând cu dragoste frățească mâna ce ne oferiți, ve salutăm din inimă.

Manifestații călduroase acoperiră ultimele cuvinte. Apoi urmară presintările reciproce și cu toții luând loc în trăsură pornirăm în oraș.

Poporațiunea, sași și Români, ne primește cu simpatie. Toate fereștile ocupate de lume privitoare, în deosebire dame. Din multe s'au auziau salutări cordiale însoțite de fluturări de batiste, iar din fereștile casinei române se aruncară flori asupra trăsurilor în care se aflau președintele și vicepreședintele, câtă vreme o tarafă de lăutari, în fruntea mulțimii care așteptă acolo, cântă de bun sosit.

Oprindu-se aici pe un moment trăsurile, oaspeții fure conduși la cvartirele lor. Președintele și vicepreședintele cu doamnele, precum și dl dr. Valeriu Branisce, avură plăcerea să se bucure de primirea caldă și ospitalitatea nentrecută a dnei vęd. Eugenia Paraschiv.

Seara la 8 tot publicul s'a întrunit în pavilionul Otelului Central la așa numita

seară de cunoștință.

Spațioasa sală oferiă o priveliște foarte frumoasă, fiind toate mesele ocupate de un public numeros, în

care se distingeau multe dame, ceea ce din capul locului indică coloritul adunării.

Afară de cei numiți la gară, aici se mai aflau, veniți cu trenurile de cătră Sibiiu dñii Vasile Goldiș cu doamna din Arad, N. P. Petrescu cu dna din Fofeldea, ambii membri ai comitetului Societății; abruđeni erau reprezentaiți prin dñii: avocatul dr. Laurențiu Pop, protopresbiterul Petru Popovici cu doamna și domnișoarele Pușcariu, avocatul dr. V. Fodor, dr. David; de la Sibiiu au venit dna Moga cu dșoarele Geni și Rica, redactorul T. V. Păcățian cu dna, referentul școlar Lazar Tritean cu dna și alții mulți.

În cursul unei cântări tarafa de lăutari din Vingard, cea mai renumită în aceste părți.

Toaste s'au pronunțat numai doue: unul de cătră parocul Zevedeiu Mureșian, salutând pe oaspeți — și altul de cătră președintele Iosif Vulcan, mulțumind în numele oaspeților și accentuând însemnătatea serbării ce are să urmeze.

La biserică.

Vineri (15/28 august) dimineața s'a ținut serviciu divin în ambele biserici, gr. or. și gr. cat., represintându-se comitetul Societății în amândouă prin o parte a membrilor sei.

În biserica gr. or. a oficiat protopresbiterul Sergiu Medean, asistat de parocul Zevedeiu Mureșianu. Cântările liturgice le-a cântat foarte frumos un cor improvisat și condus de învățătorul Ioan Pavel. La finea liturgiei părintele protopresbiter Medean a pronunțat din amvon o frumoasă predică, despre însemnătatea zilei de astăzi, când biserica prăznuiește serbătoarea adormirii Maicei Domnului și tot în ziua aceasta ține adunarea sa generală aici Societatea pentru fond de teatru român. Biserica înșesată de credincioși, jos poporul în frunte cu inteligența, sus în galerii mulțime de dame. O impresiune foarte înălțătoare.

Predica părintelui protopresbiter Sergiu Medean:

„Mărește suflete al meu pe Domnul, că s'a bucurat Duhul meu de Dzeu, mântuitorul meu“.

Îubiților creștini!

Biserica noastră astăzi prăznuiește și în cântări de laudă preamărește înălțarea la cer a Născătoarei de Dzeu, a pururea fecioarei Maria.

Fecioara Maria născută din cuviosii părinți Ioachim și Ana, și crescută fiind în biserică, a dus o viață neprihănită, sfântă; de aceea ea s'a învrednicit de cele mai alese daruri și grații Dzeșei, cum nu s'a mai învrednicit nimenea dintre muritori.

Darul cel mai înalt revărsat peste fecioara Maria a fost, că pe ea a ales-o părintele ceresc, ca să nască lumii pe fiul seü, pe Mântuitorul și Domnul nostru Isus Christos. Aceasta înaltă grație dzească s'a dat fecioarei Maria, iubiților, nu pentru alt ceva, ci pentru vrednicile și virtuțile ei; pentru bunătatea ei, că ea a fost mai bună decât toate femeile, pentru modestia și supunerea ei, pentru că ea a fost mai modestă și mai supusă decât toate femeile și pentru curățenia ei, pentru că ea a fost mai curată decât toate femeile.

„Bucură-te ceea ce ești plină de dar, Domnul este cu tine“ au fost cuvintele prin cari ingerul Gavriil a vestit fecioarei Maria, că va naște pe Mântuitorul; și ea pururea bună și supusă voei dzeșei, cu toate că se șicia pe sine precurată, și cu toate

că în mintea ei nu încăpea și nu pricepea cum se poate să fie și fecioară și să și nască, în supunerea și modestia ei a răspuns: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul teü“, adecă fie voia lui Dzeu.

Ziua de azi dar, iubiților, pentru toți creștinii este de mare însemnătate, pentru că azi prăznuim pe Născătoarea de Dumnezeu, adecă pe cea care ne-a dat viața, lumina, mântuirea și fericirea vecinică. Între mijloacele prin cari Domnul nostru Isus Christoe a isprăvit lucrul pentru care a fost trimis în lume, adecă mântuirea neamului omenesc, cel mai de căpetenie a fost învățătura. Cât a stat Mântuitorul pe pământ, încontinuu i-a învățat și luminat pe oameni, pentru că a știut că numai prin învățatură se deșteaptă și luminează mintea omului, ca să cunoască binele și adevărul și să cunoască care este calea ce duce la mântuire; și prin urmare numai prin învățatură se poate mântui.

Pentru noi Români, și în special pentru Români sebeșeni, ziua de azi mai are o însemnătate, și anume însemnătatea aceea, că azi se va deschide aici la noi adunarea generală a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român“, adecă s'a întrunit aici, în mijlocul nostru o societate, a căru scop nu e altul, decât luminarea și cultivarea noastră, adecă fericirea noastră. Iată cauza dar pentru care vedeți aici azi o societate atât de frumoasă și pentru ce s'au întrunit în mijlocul nostru atâți frați Români distinși din toate părțile țerii noastre.

Și ca să înțelegeți și mai bine scopul adunării de azi, ve voi spune iubiților creștini în câteva cuvinte, ca să pricepeți ce e teatrul. Prin teatru se predă sau înfățișează în mod viu lucruri întemplate sau cari se pot întempla. Se înfățișează oameni buni, de caracter, tari în credință și virtuosi, pentru ca și noi să ne facem buni, tari în credință și virtuosi. Dar se înfățișează în teatru și cusururi și slăbiciuni omenești, cum este trufia, beția, lenea și altele; acestea se combat, se fac de ris cu scop ca oamenii să se desbaere de ele. Așa dară teatrul contribuie și ne îndeamnă, să ne însușim moravuri bune, iar pe cele rele și stângace să le abandonăm, contribuie la curățirea moravurilor. Și fiind că prin curățirea moravurilor se cultivă și nobilitează sufletul, — nu mai încape îndoială, că teatrul are în vedere, sau tinde la nobilitarea și cultivarea spiritului.

Precum oamenii singuratici, așa și popoarele numai prin cultură se pot fericii. La câștigarea culturii se cer două lucruri, știință, învățatură și nobilitarea sufletului. Știința se câștigă în școală, iar la nobilitarea sufletului contribuie în mare măsură așa numitele arte, sau acelea lucruri frumoase și perfecte omenești, pe cari dacă le privim ori auzim, ne plac și pare că ne transpun în altă lume mai înaltă, mai fericită. Lucruri de acestea sânt: o iicoană frumoasă, o cântare frumoasă și altele. Teatrul încă este artă, el încă contribuie la nobilitarea sufletului.

Popoarele cari au fost mai libere decât noi și au trăit între împregiurări mai bune, cunoscând aceasta, că la câștigarea culturii, pe lângă știință, se mai cere și artă, de timpuriu au sprijinit și cultivat și artele; de timpuriu au sprijinit și întemeiat și teatrul.

Trebue să șcim iubiților, că fără cultură nici noi Români nu putem trăi, ci ne perdem în marea

popoarelor ce ne încungitură, de acea datori sântem binelui nostru, să nisuiim din toate puterile, ca să ne câștigăm cultură; cum înse la câștigarea culturii, pe lângă știință, contribuie în mare măsură și artele, datori sântem să îmbrățișăm cu toată căldura școalele noastre românești și teatrul național.

Șcim înse iubitorilor, că toate de câte avem trebuință pentru înaintarea și fericirea noastră, trebuie să ni le creăm și întemeiem noi înșine din propriile noastre puteri, pentru că nu ne spriginește nimenea, nu ne dă nimenea nici un ajutor; așa dară noi înșine trebuie să ne întemeiăm și teatrul. De acea oamenii noștri învățați, cărora le zace la inimă înaintarea și cultura poporului, înainte de aceasta cam cu 32 de ani au întemeiat o societate, contribuind fiecare după cât i-a ajutat Dzeu, formând astfel un fond, din care cu timpul să se întemeieze și deschidă teatrul românesc, așa precum au și alte popoare teatrele lor. De-atunci societatea aceasta, fără preget și cu rivnă an de an a cutreerat toate locurile locuite de Români și a adunat daruri de bună voe pentru fondul de teatru, care astăzi este frumusețea, dar totuși trebuie să se mai adune mult, ca să se poată deschide teatrul. În anul acesta noi sebeșenii am fost norocoși de a primi în mijlocul nostru aceasta nobilă societate. Și după ce șcim, că bun și nobil îi este scopul ce l urmărește, datori sântem să o primim cu căldură și dragoste frățească; și precum nici odată nu ne-am dat îndărăt și toate lucrurile bune le-am sprijinit, datori sântem să sprijinim din toate puterile și aceasta societate, care pentru binele și folosul nostru lucrează. Datori sântem să ne purtăm astfel și să găzduim pe oaspeții și frații cari ne-au cercetat cu privilegiul acesta de așa, ca să se ducă de la noi deplin mulțamiți și cu bună aducere aminte.

N'au venit domnii aceștia ca să scoată de la dvoastre bani cu puterea, ci au venit să ve adreseze cuvinte de învățătură, să ve lumineze și arete calea care duce poporul la cultură și fericire.

Societatea va ținea doue ședințe în școala noastră, astăzi și mâne înainte de amiază. Veniți și dvoastre acolo de auziți sfaturile și învățăturile ce se vor ținea. Cei cari sunteți în stare mai bună, întindeți și ajutor din prisosul ce v'a dăruiat Dzeu. De seară se va ținea concert mare, iar mâne seară petrecere la casina română, tot în folosul acestei societăți, mergeți și acolo cari puteți.

Nu mai lucrând astfel și sprijinind, iubitorilor, cu toată căldura instituțiunile noastre românești, cari duc la deșteptarea, lumina și cultura sufletului, ne-am împlinit și datoriile creștinești și urmăm învățăturilor Mântuitorului nostru, carele ne-a învățat, că numai prin lumina și cultivarea sufletului putem cunoaște binele adevărat și ne putem mântui; numai urmând așa putem esclama și noi cu cuvintele Mariei, auzite la sf. evanghelie de azi: „Mărește suflete al meu pe Domnul, că s'a bucurat duhul meu de Dzeu, mântuitorul meu”. Amin.

În biserica gr. cat. a celebrat protopopul Alexandru Dobrescu, asistat de preotul Ioan Balan. Predica ocațională a fost rostită de părintele protopop.

Sedința I.

După serviciul divin a urmat deschiderea adunării generale în sala festivă a școlii gr. or.

La masa presidială, afară de membrii comitetului, fure poftiți să mai ia loc: primarul Conrad Otto și senatorul Aldea, ca reprezentanții orașului, precum și asesorul dl dr. Miron Cristea, ca reprezentantul comitetului central al Asociațiunii.

La mesele ziariștilor erau reprezentate ziarele și revistele: Gazeta Transilvaniei prin Z. Bârsean și Horia Petra-Petrescu. Tribuna Poporului prin Octavian Goga, Telegraful Român prin T. V. Păcățian, Drapelul prin dr. Valer Branisce, Unirea prin P. Negruț, Luceafărul prin O. Goga și Familia.

Sala decorată cu crengi verzi, având în frunte portretele marilor fruntași Șaguna și Gojdu, eră înțesată de lume, ba și coridoarele gemeau de mulțime. Cele 4—5 rânduri prime ocupate numai de dame.

Aici își mai făcură apariția avocatul Rubin Pațuța, medicul dr. Fodor, dr. Muntean, căpitanul-auditor Eugen Pop toți din Alba-Iulia; medicul dr. Comșa, notarul N. Hențu, directorul Lăpădat din Seliște, profes. G. Precup din Blaj, medic. dr. Lazar Popovici din Viena și alții.

La orele 10 și $\frac{1}{4}$ președintele Iosif Vulcan deschide adunarea pronunțând discursul pe care l-am publicat în nr. trecut al revistei noastre. Discursul în mai multe rânduri subliniat de aprobări, la fine este acoperit de aclamări entusiaste.

Sulutul Sebeșenilor.

După potolirea ovațiunilor ia cuvântul dl protopresbiter Sergiu Medean și pronunță în numele Sebeșenilor următorul salut:

Onorate dle president!

Onorată adunare generală!

Românii din această parte mărginașă a țării noastre, din Sas Sebeș și împrejurime, cu bucurie am luat la cunoștință când adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român în anul trecut a decis, că în anul acesta vom fi fericiți de a putea primi noi în mijlocul nostru aceasta societate de mare însemnătate pentru înaintarea și cultura poporului român.

Sântem fericiți și pătunși de mare bucurie sufletească, că ni s'a dat ocasiunea de a aduce și noi modestul nostru obol Thaliei române, pentru cultura noastră națională.

Pentru prima dată sântem fericiți de a vedea aceasta distinsă societate desfășurându-și steagul în mijlocul nostru. De aceea noi sebeșenii numai după nume, așa zicând numai ca din poveste am cunoscut-o până acum.

Fericirea popoarelor o face numai adevărata cultură, iar adevărata cultură se ajunge prin știință și artă. Aceasta se dovedește prin împregiurarea, că toate popoarele cari au ajuns la o cultură mai înaltă, au cultivat artele, ducându-le la perfecțiune.

Șcim, că cultura se ajunge prin deșteptarea, lumina, cultivarea și nobilitarea sufletului. Deșteptarea și lumina sufletului se ajunge prin știință, iar nobilitatea prin artă. Fără conlucrarea artei nu se poate ajunge adevărata cultură. Un ram al artei, se știe, că este teatrul sau arta dramatică.

După ridicarea cătușilor în cari poporul nostru a fost ținut veacuri de-a rândul; după ce și pentru el au început a se ivi zorile unei vieți mai senine și a luci soarele libertății: n'a putut rămânea nici el indiferent față de spiritul timpului, spre a-ș asigura

existența și spre a ține pas cu popoarele conlocuitoare — a început să se miște spre a se lumina și deșteptă, spre a-și câștiga cultura.

Fericit poporul, care în momente de grea cumpănă, în momente de lipsă, are în fruntea sa conducători buni, conducători adevărați, căror mai mult decât ori ce le zace la inimă soarta și fericirea poporului lor, ca să arete poporului calea ce duce sigur la liman.

În periodul de regenerare n'a lipsit nici poporul român conducătorii, părinții adevărați, cari să-și arete calea ce duce la fericire, să-și arete că la fericire duce o singură cale: învățătura și cultura. S'a înțemeiat în toate părțile locuite de Români școale în cari poporul nostru să-și câștige învățătura; s'a înțemeiat de marii noștri înaintași pentru răspândirea științelor și culturii în popor, instituțiunea de mare însemnătate: „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“; iar ca cultura să fie completă, înainte de asta cam cu 32 de ani „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“, cu acel nobil scop, ca știința mână 'n mână cu arta să conlucreze la înaintarea și fericirea poporului nostru.

Terenul e deschis, steagul culturii naționale este desfășurat; deci privilegiul ne este dat, ca toți cei ce avem inimă și iubire pentru popor, să ne înrolăm la luptă și muncă comună pentru fericirea poporului nostru.

Noi, sebeșenii, sîntem pătunși de această dragoste de neam, de aceea ne-am bucurat și sîntem mândri, că steagul Thaliei române de astă-dată s'a desfășurat în mijlocul nostru.

Șeim că nu sîntem în stare, nu sîntem destoînici, ca să primim aceasta nobilă societate după cuviință, pregătiți după cum toți îndreptățiți sînt a pretinde; dar ve asigur, că v'am primit cu sinceră bunăvoință și dragoste și că ne vom da toată silința să contribuim și noi întru cât e posibil la prosperarea și întărirea acestei instituțiuni nobile.

Premițînd acestea, în numele poporului din Sebeș și giur salut adunarea generală, și ve zic, domnilor și doamnelor, un „bine ați venit“.

La salutul acesta, primit cu aplauze generale, președintele Iosif Vulcan răspunde astfel:

— Mulțămesc în numele Societății pentru acest salut călduros. Elocvența cuvîntare ne tîlcuește atîta dragoste, că ne umple inima de bucurie. Ea ne arată cu un entuziasm avîntat că idea culturală, înființarea Thaliei Române, pe care o represintăm, este sprijinită și de cătră frații noștri din aceste părți. Ne probează aceasta și sala înțesată de lume, în care vedem cu plăcere fruntași din diverse locuri depărtate, veniți toți a ne da concursul la discutarea problemei adunării prezente. Mulțumiri profunde tuturor cari salută cu atîta dragoste steagul nostru!

Salutul Asociațiunii.

Acum cere cuvîntul dl asesor consistorial din Sibiiu dr. Miron E. Cristea și în numele comitetului Asociațiunii salută Societatea prin următorul discurs avîntat:

Venerabile domnule president!

Onorat comitet central!

Mărită adunare generală!

Adunările generale ale societăților noastre cul-

turale mai însemnate aū devenit de obiceiū adevărate zile de frumoase și însuflețitoare serbători naționale, la cari se întrunesc toate păturile sociale ale neamului nostru românesc, de jos până sus.

Manifestațiunile și prestațiunile culturale din zilele acestor adunări deșteaptă în sufletul tuturor participanților nu numai mîngăere și bucurie, ci adese ori chiar mîndrie națională; iar acestea, contopindu-se într'un sentiment general, produc un astfel de curent favorabil, care nu numai adie plăcut și recorește fruntea Romînului, dogorită de zăduful și greutatea zilnicelor necasuri ce-l apasă, ci electrizează cu multă tărie pentru un șir de ani câte un ținut întreg: trezind în toți fiii neamului dragostea de limba noastră cea plină de farmec și dulceată, de porturile noastre țărăneșci, cari în gust și frumseță abia aū păreche, de datinile și obiceiurile strămoșeșci, de neintrecutele jocuri și dansuri naționale, de cîntarea și muzica noastră, care a stors de multe ori admirațiunea celor mai culte popoare; și cu un cuvînt, dragostea de toate însușirile și virtuțile, cari compun individualitatea noastră etnică, firea noastră de Romîni.

Puține dintre instituțiunile culturale ale popoarelor cu conștiință de sine vie sînt în stare a lucră mai cu efect pentru păstarea, apărarea, cultivarea și nobilitarea acestor prețioase bunuri strămoșeșci, ca și un teatru național, dar fireșce, numai dacă acesta este cu pricepere condus și astfel întocmit și organizat, ca să fie accesibil pentru cereuri cât mai largi. Pe lângă aceasta teatrul nostru va trebui să fie numai o școală de estetică teoretică, un loc de distracție, de plăceri și emoțiuni artistice, ci și un templu, în care cele mai însemnate arte într'o armonică contopire și conlucrare tind la combaterea relelor sociale, la delăturarea viciilor și patimilor, spre îndreptarea și nobilitarea moravurilor, spre deșteptarea și lățirea virtuților de tot soiul, spre cultivarea frumosului și adevărului și prin aceasta mai ales spre formarea caracterelor, fără de cari înălțarea neamului este cu neputință.

Teatrul nostru trebuie să fie o instituțiune, care idealisînd toate însușirile cele bune ale unui individ, ale poporului, să ne impintene la desvoltarea și iubirea lor, să ne fie o galerie, pe care să ni se înfățișeze toți bărbații glorioși, toți eroii și viajii trecutului nostru, și, reînviați să îmbărbăteze cu elocvență caldă și cu tăria convingerii lor, pecetluite adese ori cu sângele lor de martiri, pe fiii și nepoții lor la fapte mărețe pentru apărarea și înălțarea neamului și a patriei, în care ne zac osemintele scumpe ale atâtor glorioși părinți și strămoși.

De câte ori me gîndesc la teatrul național, ce cu toții dorim a înființa, pe dinaintea ochilor fantaziei mele trec mulțime din cele mai fermecătoare scene seose din traial poporului nostru românesc; și me cuget: cât de mult s'ar putea potența dragostea noastră cătră acest popor și cătră viața lui, dacă asemenea scene într'o armonică și artistică incopciare le-am vedea reproduse pe scenă, de cătră astfel de persoane cu creștere de artiști, din gura cărora graiul nostru devine mai fermecat și din mișcările cărora ținuta Romînului își răpeșce întreaga simpatie.

Ce plăcere, ce emoțiuni artistice, ce mișcare nu s'ar nașce în sufletul nostru, vîdînd de es., că de-o dată apare pe esenă un moț cu nedespărțitul lui soț, cu calul seū, încăreat de vasele confecționate din

brații munților noștri apusenii... calul înaintând a lene, iar moțul cântând cu duioșie:

Plecat-a moțul la țară
Cu cercuri și cu ciubară, —

ori

Munții noștri aur poartă,
Noi cerșim din poartă 'n poartă!

O scenă ca aceasta, după părerea mea — reamintindu-ne multe neuitate momente din trecutul nostru — ar fi în stare a determina mai mult ca ori ce vorbire înflăcărată și plină de puternice argumente pe mulți să-și iubească cu îndoită dragoste neamul și să lucreze la ridicarea lui.

Mie mi s'a întâmplat, asistând ca student la reprezentațiunea operei „Fluerul fermecat“ (Die Zaubrerflöte), că în loc de sceneria altcum admirabil decorată a operei, par că vedeam niște încântătoare liveți dintre romanticii codrii ai munților noștri și în loc de armoniile eșite din peana măestră a lui Mozart, pare că auđieam sunetul duios, eșit din fluerul fermecat al unui ciobănel român, rumen la față și chipes, cântând în mod pătrunđător toată jalea codrilor, tot dorul văilor și câmpiilor, pe cari le stăpânește și toată dragostea cătră turma și idilica sa ocupațiune.

Eū cred că și numai amintirea acestor, altcum prea cunoscute episoade ne deșteaptă regretul, că nu ne este dat încă a le vedea pe scenă, aieva, cu ochii trupului, și nu numai a ni le închipui cu fantasia.

Astfel, precum am atins în cele zise până aici, imi închipuiesc eū, că are să fie teatrul român, adecă o instituțiune cu importanta misiune culturală, iar nu o instituțiune de soiul acelora, despre cari poetul Ovidiu a zis: „Închideți teatrele, căci ele respândesc semința reului!“ (Trist. lib. II.)

Lipsa unui teatru român bine condus este mare, și pretutindenea cu atât mai simțită, cu cât pe zi ce mergem, cu regret trebuie să facem trista experiență că ni se pângărește până și în cele mai ascunse și retrase ținuturi din creerii munților viața idilică și originală de odinioară și prin aceasta ne pier cântecele, dispar dansurile, ni se schimbă și corcește portul... ceea ce este nu numai o pagubă, ci poate deveni chiar o mare primejdie pentru viitorul traiului românesc.

Un început, care să-și estindă atențiunea și în direcțiunile acum indicate, se impune deja de acum.

Spre liniștirea noastră ne servește înse faptul, că deoparte bărbații, cari stau în fruntea Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ne oferă deplină garanție, că au priceperea de a șei face acest început; iar' de altă parte sprijinul onoratului public român și însuflețirea, cu care se grupează în gîrul acestor fruntași, ne întărește în speranță, că acel început va succede, și va prinde rădăcini tot mai puternice.

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, care m'a esmis la aceasta adunare generală, dimpreună cu dl dr. Liviu Bran de Lemény și în numele căreia am deosebita oñoare de a vorbi în aceasta ilustră adunare, se bucură din adâncul sufletului tuturor membrilor seї de tot progresul ce-l face Societatea pentru crearea fondului de teatru, bine șeiind, că în ultima analiză ambele societăți ridicarea culturală a poporului român o intenționează.

Este deci datoria fiecărui Român, de la opinecă până la vladică, ca însuflețit de această țintă ideală și măreață, să ofere tot sprijinul seū moral și material posibil, spre a se putea cât mai curând realisa câte o parte tot mai însemnată din programul proiectat. Și patrioticul scop, ce-l urmărim, — de a creșce patriei un număr cât mai însemnat de cetățeni culti și conșcii de cele mai alese virtuți, — ne inspiră speranța, că lucrările noastre vor întimpină bunăvoința și sprijinul tuturor factorilor din țară.

În aceasta speranță, venerabile domnule preșident, onorabil comitet și mărită adunare generală, doresc în numele Asociațiunii, ca activitatea Societății fondului de teatru român să alibă succese tot mai frumoase și mai mari, spre binele și înaintarea scumpului nostru popor român, a căruia înaintare inomis va și trebui să urmeze, dacă toți fiii lui vor ascultă glasul poetului, care ne strigă cu însuflețire că:

Tot ce avem pe lume mai măreț, mai rar, să ridicăm

Sus pe al lui altar.

Discursul acesta, bine compus și bine rostit, a făcut cea mai adâncă impresiune, care s'a manifestat prin dese aprobări și la fine prin un torent de aplauze.

În urma acestora președintele Iosif Vulcan pronunță următoarele cuvinte:

— Salutul Asociațiunii pentru noi totdeauna este un moment festiv. De astă-dată momentul acesta devine și mai important prin radioasa-i înfățișare în mijlocul nostru. După strălucita adunare de la Baia-mare, unde s'a sculat un colț de țară spre a-și probă conșciința latinității, Asociațiunea vine la noi cu un aer de fericire, că dorul culturai naționale a izbucnit și la marginile extreme ale elementului românesc. Aceasta constatare, pentru Societatea noastră, care înainte cu doue-zeci de ani a tras și ea acolo o brazdă în țelina deșteptării, este o încurajare care ne spune că vibrarea simțirii naționale străbătând tot neamul românesc, va face ca și steagul nostru să falfăie tot mai victorios pe unde avem să l purtăm. Mulțumim din inimă pentru dragostea colegială cu care sūntem întimpiinați. Și felicit pe vrednicul reprezentant pentru innaltul avent oratoric cu care s'a achitat de onorifica însărcinare primită.

Notari și comisiuni.

Trecând la ordinea zilei, se aleg notari pentru ședințele adunării generale dñii: Vasile Goldiș și dr. Iosif Blaga.

Se decide ca rapoartele tipărite să se considere cetite, iar cele netipărite să se cetească în ședința de mâne.

Comisiunile esaminatoare se compun astfel:

1, pentru studiarea raportului comitetului: dr. V. Branisce, dr. Petru Barbu, dr. Marciac, dr. Fodor (medic) și Nicolaū Hențiu;

2, pentru revisiunea socotelilor: dr. George Dobrin, Rubin Patița, P. Herlia, dr. Muntiu și I. Halalaie;

3, pentru înscrierea de membri: Ioan Oncescu, Avram David, Samuil Roșu, Isidor Blaga, Gerasim Cărpinișan;

4, pentru esaminarea planului de acțiune al Societății: Gavriil Precup, dr. Laurențiu Pop, dr. Radu (Brad), dr. Vasiltu Fodor și T. V. Păcățianu.

Lecturele.

Președintele anunță că s'au înscris cinci conferențieri și anume dñi: Virgil Onițiu, dr. Iosif Blaga, dr. Valeriu Branisce, dr. Tiberiu Bredicean și Sab. Stanca.

Conform ordinii stabilite, președintele dă cuvântul dlui dr. Valeriu Branisce, care citește lucrarea sa intitulată „Teatrul Național“, ascultată cu cea mai mare plăcere și aplaudată din toate părțile.

Apoi dl Virgil Onițiu citește o eselență schită umoristică intitulată „Tata moș“ care ține sala în ilaritate continuă și la fine este honorată cu aplause entusiaste.

Președintele felicită pe ambii conferențieri în termeni călduroși. Lucrările cetite se vor publica în „Familia“, organul Societății. Apoi, din cauza timpului înaintat, citirea celorlalte trei lucrări se amână pe ședința următoare.

Visite oficiale.

Ridicându-se ședința primă, președintele și secretarul Societății fac visite oficiale la căpeteniile autorităților publice și anume la primarul Otto Conrad, la protopretorele Albert Dörr și la căpitanul poliției Rudolf Kischer.

Mese.

La prânz oaspeții au fost invitați la diverse familii. Președintele și vicepreședintele cu doamnele și alții au luat masa la protopresbiterul Sergiu Medean.

La mormântul lui Alesandru Roman.

După miezăzi la orele 5 comitetul Societății a îndeplinit un frumos act de pietate, depunând o cunună în cimiter pe mormântul lui Alesandru Roman, mort și înmormântat aici.

La aceasta solenitate de omagiū a luat parte un numer mare de domni și dame sub impresiunea unei emoțiuni adânci.

Osămintele decedatului odihnesc în cavoul familiei Balomiri, soceru-seū, în primul coșeiug la intrare în dreapta.

Cununa de flori naturale, ce a depus comitetul pe coșeiug, avea o bandă albă cu doue aripi, purtând inscripțiunile, pe una: „Luī Alesandru Roman“, — pe alta: „Comitetul Societății pentru fond de teatru român.“

Aședată cununa, președintele Iosif Vulcan, din ușa cavoului, cu capul descoperit și ascultat toi asemenea, pronunță următorul discurs:

Domnilor și doamnelor!

Am venit să ne închinăm memoriei unui devotat fiū al neamului românesc.

Alesandru Roman, ale căruī oseminte dorm somnul večnic în coșeiugul acesta, a servit națiunea cu condeul și cu graul, la catedră, pe tribună și în arena ziaristică.

Ca profesor a ilustrat catedra de limba și de literatura română la universitatea din Budapesta, unde s'a afirmat ca filolog de prima forță, trecându-i numele și peste Carpați.

Ca membru al Academiei Române, din care a făcut parte îndată de la începutul înființării acestei înalte instituțiuni, a ținut multe conferențe filologice, cari i-au făcut numele bine aprețiat.

Lucrări literare n'a tipărit, dar a lăsat după sine doue generații de elevi, generații represintate

și prin rëndurile noastre, cari am venit să-i aducem prinosul devotamentului nostru.

Ca ziarist a fost unul din fondatorii presei române moderne; optimist și curagios, el a deschis vesel șirul martirilor noștri condamnați pentru apărarea cauzei naționale.

Ca deputat a luptat neclintit sub stindardul național, până când puterea brută i l-a smuls din mână.

Ca om de societate, de o cultură superioară, idealist, mai avea o inimă plină de dragoste pentru tot ce eră românesc, maniere amabile cari captivau pe toți și-l făceaū plăcut în toate cercurile unde se presintă.

Alesandru Roman a fost unul din deputații cari au dat primul sprijin ideii d'a înființă teatrul național român; a făcut parte și din comitetul Societății noastre și ca atare a condus memorabila adunare generații ținută în Sătmar, la marginea extremă a semenției române.

Itată cuvântul pentru care noi comitetul Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ne-am cređut datorī, cu prilegiul adunării noastre generale în orașul acesta, unde zac osămintele fostului nostru profesor și coleg, să vinim la mormântul seū și drept omagiū al nostru să depunem aceasta cunună.

O datorie aceasta față de el, o datorie față de noi înșine, căci o națiune numai atâta valoare are, în ce măsură șcie să-și stimeze oamenii vrednici!

Alesandre Roman, odihnește în pace! Numele teū va trăi 'n veči în amintirea națiunii tale!

Din mijlocul emoțiuni profunde, care însoți aceste cuvinte, se ridică vocea blândă a dșoarei Tini Păcurur, care dimpreună cu sora-sa dșoara Alma Păcurar erau prezente din partea familiei la acest act solemn, vėduva dna Leontina Roman bolnavă lipsind de acasă. Dșoara Tini Păcurar, adresându-se președintelui, mulțumi în numele familiei prin cuvinte pline de simțire vibrantă pentru aceste ovațiuni aduse memoriei neuitatului seū unchiū.

Apoi publicul numeros, adânc impresionat, s'a întors în oraș.

Concertul și teatrul.

Seara la orele 8 s'a dat un concet-teatru în pavilionul de la „Hotel Central“ cu următorul program:

1. *a*, Hei leliță din cel sat, cor de G. Dima.
b, Sub fereastră mândrei mele. *** Esecutate de corul reuniunii meseriașilor din Sebeș.

2. „Treeătorul“ comedie de Fr. Coppé. Dșoara Elisaveta Moga și Zacharie Bărsan.

3. Fantasie din opera „Mignon“ de A. Thomas, pentru violină și pian de J. B. Singelée. Dl Octavian Murășan și dl Otto Baumann

4. „Grevă fierarilor“ monolog de Fr. Copée, predat de Zacharie Bărsan.

5. *a*, „Ce te legeni codrule“ de Scheletti. *b*, „Solomoane căpitane“ de Kirchner, pentru voce de bariton și pian. Dl Octavian Murășan și dl Otto Baumann.

6. „Eū me, duc codrul remâne“ cor mixt de Șorban, esecutat de corul reuniunii meseriașilor din Sebeș.

7. „Între patru ochi“, comedie intr'un act de L. Fulda. Persoanele: Dr. Alexandru Maniu, Zacharie Bărsan; Steluța, soția lui, dșoara M. Muntean; Baronul Petrov, D. Moldovan; Veta, cameriera,

șoara Elisaveta Moga; Avram, servitor, A. Tătaru.

Succesul a fost escelent. Dat fiind, că dl Z. Bârseanu, care a jucat rolurile principale, nu este numai un diletant, ci un absolvent al conservatorului de declamațiune din București, nivelul artistic a fost mult mai nalt decât cel obicinuit în reprezentațiile noastre de diletanți.

Dl Z. Bârseanu s'a prezentat publicului în diverse roluri opuse, ca să-i putem aprețim talentul din toate punctele de vedere. A debutat ca declamator, ca eroi dramatic și ca conversator în o comedie de salon. Genul care i se potrivește mai mult este cel dramatic. În acesta a avut succese complete și a fost mult aplaudat. Un talent acesta, care completându-și studiile — ne inspiră multă încredere în viitor.

Șoarele Elisaveta Moga și M. Muntean au jucat foarte natural. Mult haz a produs și dl A. Tătar în rolul de servitor.

Dl Octavian Mureșianu are o stofă de voce foarte frumoasă, care merită să fie cultivată.

Corul meseriașilor a mulțumit toate așteptările.

Sala indesuită de lume a avut singurul defect: acustica rea.

După teatru cea mai mare parte a publicului a luat loc la mesele așternute și s-a petrecut până târziu.

Ședința a doua,

sâmbătă (16/29 august) dimineața la 10 a întrunit iarăș lume multă.

Dl dr. Iosif Blaga a cetit raportul comitetului, despre lucrările acestuia din anul trecut.

Dl dr. Valeriu Branice, ca raportor al comisiunii pentru esaminarea raportului comitetului, după un esposeu frumos, arată opiniunile comisiunii în privința unor amănunte; în general aprobă lucrările comitetului și aduce elogiul Anuarului ținut la nivel literar atât de nalt.

Dl N. Petra-Petrescu a cetit raportul cassarului, arătând că fondul Societății s'a urcat la 331.309.47 coroane. Totodată presintă preliminarul de buget, din care relevăm votarea unei sume de 3000 coroane, pentru a face pregătirile la înființarea Teatrului Național.

Dl dr. G. Dobrin, ca raportor al comisiunii financiare, propune aprobarea socotelilor și a preliminarului de buget, ceea ce asemenea se primește.

Dl Avram David, raportorul comisiunii pentru înscriere de membri noi, arată că s'au înscris mai mulți membri fondatori, pe viață și ordinari, încasându-se suma de peste 2000 coroane. Raportul e primit cu aplause.

Dl dr. Radu ca raportor al comisiunii pentru studiarea planului de acțiune în viitor a Societății, face un raport amănunțit și după discuții adunarea aprobă planul de acțiune prezentat.

Apoi tot dl dr. Radu invită în numele inteligenței române din Brad Societatea să-și țină adunarea generală din anul viitor în Brad, ceea ce se primește cu entusiasm.

Fiind timpul înaintat, președintele constată cu regret că nu se mai pot ceti și celelalte trei lecture anunțate. Se decide ca acelea să se publice în organul și în Anuarul Societății.

Numindu-se verificatorii procesului verbal al ședinței de azi, președintele Iosif Vulcan pronunță următorul:

Cuvânt de închidere.

Domnilor și doamnelor,

A sosit momentul când nu mai am decât să închid aceasta adunare generală.

Înainte de a face înse aceasta, mai am datoria prea plăcută pentru mine, să mulțumesc în numele Societății pentru buna primire și calda ospitalitate care ni s'a oferit pe timpul petrecerii noastre în orașul acesta.

În deosebi aduc mulțăminta noastră comitetului aranjator, care cu zel a pus toate la cale astfel, ca adunarea aceasta să poată avea succesul pe care l-a obținut.

Prin votul ei de astăzi, aceasta adunare generală a deschis o eră nouă în viața societății noastre, eră în care începem să întrebuintăm o parte a vinetelor capitalului în folosul scopului ce ne-am fixat, eră în care începem să înființăm teatrul național de mult dorit.

Momentul acesta de sigur are să fie salutat cu bucurie de toată suflarea românească, și noi cari am avut plăcerea să asistăm, ne rentoarcem cu niște suveniruri neuitate, cu sufletul întărit și mai mult în vitalitatea elementului românesc.

Respectele noastre înalte tuturor fruntașilor, tuturor bărbaților, tineri și bătrâni, cari au ținut să vină unii din mari depărtări și cu mari jertfe, ca să asiste la aceasta serbare culturală, să-și spuie cuvântul lor în marea problemă a acestei adunări și să ne ajutore cu sfatul lor bine cumpenit la discutarea planului nostru de acțiune pentru viitor.

Omagele noastre profunde încântătoare ghirlande de dame, care ne-au împodobit ședințele și în mijlocul discuțiilor noastre câte odată poate prea abstracte au format elementul pururea fermecător.

Onoare distinșilor noștri conferențieri, cari prin frumoasele, instructivele și erudite lucrări ce au cetit au înălțat adunarea noastră la nivelul unei adevărate serbători literare. Debutul lor nu numai ne-a oferit inimii plăceri, dar în deosebi ne-a inspirat sufletului mândrie vedând înaltul grad de cultură a tinerei noastre generațiuni.

Stimă, recunoștință și chiar admirațiune Reuniunii meseriașilor și tinerimei noastre diletante de ambele sexe, care în seara de ieri, în frunte cu tinerul nostru artist al viitorului dl Zacharie Bârsan, ne-au improvisat un templu al Thaliei române și prezentându-ne pe scenă graiul nostru și muzica noastră, ne-au făcut inimile să tresalte de emoțiuni sublime și să vârsăm lacrimi de bucurie.

Importante și delicioase sunt impresiunile pe cari le ducem cu noi. De aceea și despărțirea noastră este grea. Cu duioșie ve stringem mâna pe care cu atâta bucurie am strins-o la venirea noastră. Și în momentul despărțirii, ultimul cuvânt ce ve adresăm tuturor, este:

— Mulțumim!

Ș-acum închid adunarea generală.

*

După ședință un banchet vesel și seara o admirabilă petrecere cu dans au închis șirul festivităților.